

Срђан Рудић*

Историјски институт
Београд

ПОВЕЉА ВОЈВОДЕ РАДОСАВА ПАВЛОВИЋА КОЈОМ ПОТВРЂУЈЕ САНДАЉЕВУ ПРОДАЈУ ПОЛА КОНАВАЛА И ПОТВРЂУЈЕ ПРИЈАТЕЉСТВО СА ДУБРОВЧАНИМА

Борач, 24. априла 1421.

Сажетак: Војвода Радосав Павловић потврдио је 24. априла 1421. године Сандаљеву продају пола Конавала Дубровнику и потврдио пријатељство са Дубровчанима. Повеља о овом чину сачувана је у оригиналу и чува се у Државном архиву у Дубровнику. Чланак садржи текст повеље и његов превод на савремени српски језик, те анализу дипломатичких особености повеље.

Кључне речи: Радосав Павловић, Сандаљ Хранић, Влатко Марош, Дубровник, Конавли, повеља.

Повеља војводе Радосава Павловића од 24. априла 1421. године представља једну етапу у решавању проблема продаје Конавала Дубровнику. Свега неколико месеци раније, почетком новембра 1420. године, војвода Радосав је потврдио Сандаљеву продају половине Жупе Конавли и град Соко Дубровчанима.¹ Након успешно обављеног посла са Сандаљем Хранићем, Дубровчани су могли да се посвете преговорима са војводом Радосавом о куповини његове половине Конавала. Ускоро је дошло до проблема у решавању овог питања јер су се у њега, на захтев војводе Радосава који је тражио њихову заштиту, укључиле и Османлије. Изговор за ово нађен је у продаји тврђаве Соко којом је у руке Дубровника, угарског вазала, доспео босански и турски вазални посед. Као резултат овог мешања, Сандаљ Хранић морао је да поништи уговор са Дубровчанима иако је имао подршку Османлија приликом његовог склапања. Дубровчани су писали Сандаљу и подсетили га да је продају обавио заједно са својом браћом

* Ел. пошта: srdjanrudic@yahoo.com.

¹ С. Рудић, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљево уступање пола Конавоске жупе Дубровчанима, 1420, 3. новембар*, ГПБ 14 (2021) 101–112.

и властелом, те да су је потврдила и два краља – Стефан Остојић и Твртко II. Ипак су морали крајем децембра да врате Сандаљу његов део Сокола. Почетком јануара 1421. године Дубровчани су се обратили војводи Радосаву, подсетили га на старо пријатељство које су имали са њим, истицали да не могу веровати да не признаје договорено, те да **ѡдъ коли к свѣтъ постал нѣ се толико слѡчило ни чѡло ни видѣло да к икданъ гднъ земљни свою рѣчь и свою посальбинѡ и своѡ печати потвориль**, те се на крају питали како ће због својих поступака с њима живети.² Војвода Радосав овим поступком штитио је своје интересе – он је поседовао половину града Соко и није потврдио продају своје половине Дубровчанима. Истина, повељом од 3. новембра 1420. године војвода Радосав потврдио је Дубровчанима продају Сандаљеве половине Жупе Конавли и град Соко – из текста исправе може се закључити да се ради о читавом граду, а не само о половини која је припадала Сандаљу. Ускоро је дошло до побољшања односа између Дубровника и војводе Радосава, јер су Дубровчани већ 18. фебруара издали повељу којом су потврдили старо пријатељство са босанским војводом.³ Убрзо потом војвода Радосав издао је повељу којом је потврдио продају Сандаљеве половине Жупе Конавли Дубровчанима, док је Соко изостављен, јер је половина града била у његовом власништву.⁴

Опис повеље и ранија издања

Повеља војводе Радосава Дубровнику од 24. августа 1421. године сачувана је у оригиналу и данас се налази у Државном архиву у Дубровнику (*Diplomata et acta*, Већ 1057). Сачувана су и два преписа ове повеље – један писан на папиру са утиснутим дубровачким и два турска печата, и други, који је сачинио Никша Звијездић, у зборнику *Liber Privilegiorum (Codex Ragusinus)*.

² Љ. Стојановић, *Повеље и тисма I–I*, 570–571.

³ F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 309–311; Љ. Стојановић, *Повеље и тисма I–I*, 571–573.

⁴ О Сандаљевој продаји Конавала Дубровнику детаљније погледати у: E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 221–244.

Детаљан опис повеље дао је Грегор Чремошник⁵. Повеља је исписана на пергаменту немачког начина израде, димензија – ширина горе 405 мм, доле 387 мм, дужине 220 мм лево и 225 мм десно; дебљина износи 0,15–0,16–0,17–0,15 мм. Спољашња страна пергамента је малчице жућкастија од унутрашње, а обе су храпаве, тако да се мастило приликом писања понегде разливало. Према квалитету пергамент спада међу боље али не и најфиније производе. На повељи се виде трагови савијања. Пресавијена је одозго 9,5 цм на доле, а на то са десне 10 цм и са леве 14,5 цм унутра. Потом је свакако стављена у други омот. Приликом приређивања пергамента за писање дијак није користио систем линирања, те су маргине мале и неједнаких димензија – горња 25 мм, лева 25–28 мм, десна 5–15 мм, доња 40–60 мм – док редови нису равни већ се према средини пењу, а онда према крају спуштају.

Печат је за пергамент причвршћен врпцом која је направљена од 26 танких двоструко предених конаца црвене свиле. За њено провлачење направљена су три вертикална прореза, ширине од по 1 цм – два горња по 3 цм изнад доње ивице пергамента и по 18 цм од десног и левог руба и доњи прорез 1,3 цм изнад доњег руба на средини између горња два прореза.

По један крак врпце је са полеђине на лице провучен кроз горња два прореза, одакле се оба спуштају до доњег прореза. Кроз доњи прорез пролази само крак из десног горњег прореза, док се онај из левог обавија изнад доњег прореза око десног и на то лицем пада до доњег руба пергамента. Ту је од оба крака плетена око 8 цм дуга плетеница до печата у који улази на један отвор. У печату се конци врпце деле на три дела који избијају на доњем рубу печата на три, недалеко један од другог, лежећа отвора. Испод печата висе још око 10 цм.

Печатна грудва направљена је од светлосмеђег воска и има облик неправилне зделе са равним дном. Једна страна зделе висока је 2,2 цм, друга 2,8 цм, док горњи облик зделе има јајолики изглед с највећим пречником од 4,3 цм. Са горње стране печатне грудве направљено је удубљење правилног кружног облика од 3 мм, око којег се налази набор ширине 1,5–2 цм. Дно удубљења испуњено је

⁵ G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. III. Humske povelje i pisma*, GZM 6 (1951) 91–94.

воском црне или тамнозелене боје.⁶ Коришћен је мали типар пречника 1,8 цм. На централном делу печатног симбола приказана је кула са четири зупца на врху (Анђелић пише пет). Кула је постављена на широку базу која се постепено сужава. Представа куле уоквирена је са две концентричне кружнице, удаљене једна од друге 3 мм, између којих се налази натпис. Отисак типара је нејасан – Чremoшник сматра да је рађен са превише топлим воском – те натпис није читљив у потпуности. Чremoшник је прочитао натпис + **ВОІ[ЕВ]ОДЕ [РА]ДОСАВА ПЕЧ[А]Т.**⁷

На полеђини се налази више записа, међу којима је најобимнији савремени регест дубровачке канцеларије: *confermation de uoieuoda radosau paulouich de la paxe fatta e conformazion de la mitade de chanal de voieuoda sandagl*. У наставку је запис Никше Звијездића: *In 1421 de aprilo*. Испод Никшиног записа налази се крупно, подебљано и донекле украшено слово *S*. Остали записи означавају различите сигнатуре: N 17 del Pach. V.; № 230: an. 1421; 1064; 1057; 1057/178.

Повеља је до сада доживела више издања. Како су повеља и њен оверени препис различито датовани, Павле Карано-Твртковића и Франц Миклошич су сматрали да се ради о две повеље.⁸ Стога су у збирци Карано-Твртковића препис и оригинал објављени под бројевима 101 и 102, а код Миклошича под бројевима 277 и 278. Ову грешку уочио је Љуба Стојановић, који је оригинал објавио под бројем 591, истовремено указавши и на разлике између њега и преписа. Оригинал повеље обилује хаплографијама. Стојановић је под бројем 592 објавио препис Никше Звијездића.

⁶ Чremoшник је записао да је боја толико тамна да му се чинило да се ради о црној, међутим, како се код каснијих Радослављевих печата употребљавала тамнозелена боја за отисак типара, није искључио могућност да се ради о зеленој боји, односно о тако тамнозеленој да се чини да је у питању црна боја. G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. III. Humske povelje i pisma*, 92, nap. 25. Према Алекси Ивићу ради се о печату од природног воска у којем је типар утиснут на зеленом воску. А. Ивић, *Стари српски печати и грбови*, Нови Сад 1910, 32.

⁷ Према Ивићу натпис гласи + **ВОІ[ЕВ]ОДЕ [РА]ДОСАВА ПЕЧ[А]Т.** Анђелић пише да се несумњиво може прочитати реч + **ВОІОДЕ** и да легенда вероватно гласи + **ВОІВОДЕ (РАДОСАВА ПЕЧАТ)**. А. Ивић, *Стари српски печати и грбови*, Нови Сад 1910, 33; P. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, 50.

⁸ П. Карано-Твртковић, *Српски споменици*, 153–155; F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 311–313. Опис преписа дао је Грегор Чremoшник. G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. III. Humske povelje i pisma*, 93–94.

Ранија издања: П. Карано-Твртковић, *Српски споменици*, 155–157; F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 313–314; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 573–577; М. Brković, *Diplomatički zbornik srednjovjekovnih humskih i bosanskih isprava Dubrovniku*, Mostar 2011, 114–116, br. CXXVI (латинична транслитерација, према Стојановићевом издању); L. Nakaš, D. Župarić, A. Lalić, Dž. Dautović, E. Kurtović, *Codex diplomaticus regni Bosnae*, Sarajevo 2018, 417–419 (са преводом и фотографијом).

Текст повеље**

+ Славни Б(о)же ц(а)рѡ небесни кои вкрѣмљѣшь и правишь своимь Б(о)жьствомь всѡ васеленѡю, азъ смирни прѣдъ Божьствомь ти рабъ Радосавъ, синь и⁹ наследникъ славнога¹⁰ |2| поменѡтъа г[оспо]д[и]на кнеза Павла Радиновића, Б(о)жьствѡ ти славѡ непристано ваздаю, кои ме по твои слаткои милости сподоби и постави г[оспо]д[и]на въсемѡ стежанью мо|3|ихъ природитель и вѡде з Богѡмь¹¹ ва пѡни госпоцтви смислихъ и смотрѣхъ въ срьдчанихъ ѡтаини хъ срьдца моегѡ¹² великѡ нескровнѡ¹³ паче всемѡ свиетѡ ѡбъ|4|павленѡ слаткѡ и великосрьдчанѡ¹⁴ почтенѡ пригазанъ кою е вазда и ѡ всако врѣме ималь г[оспо]д[и]нъ кнезь Паваль родител ми и потомь¹⁵ г[оспо]д[и]нъ ми и братъ старии¹⁶ воевода |5| Петаръ славнимь градомь Дѡбровникомь и с тогѡ¹⁷ почтеними вастели¹⁸ (!) и шни ш ними¹⁹ хѡтисмо²⁰ и ми г[оспо]д[и]нъ воевода Радосавъ по ѡбичаю²¹ нихъ ѡнѡѣ и ѡнакѡ|6|ге²²

** Редакција издања и превода: Т. Суботин Голубовић.

⁹ Недостаје код Миклошича.

¹⁰ Карано-Твртковић, Стојановић: **Славнога**.

¹¹ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **богомь**.

¹² Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **моегѡ**.

¹³ Код Миклошича додато и: **великѡ и нескровнѡ**.

¹⁴ Карано-Твртковић, Миклошич: **велико срьдчанѡ**.

¹⁵ Миклошич: **по томь**.

¹⁶ Миклошич: **старши**.

¹⁷ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **того**.

¹⁸ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **вастели**.

¹⁹ Миклошич: **ш-ними**.

²⁰ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **хѡтисмо**.

²¹ Карано-Твртковић, Стојановић: **ѡбичаю**.

²² Карано-Твртковић, Миклошич: **ѡнакѡре**.

почтенѢ лѢбавь и пригательство ш ними²³ и ѡце²⁴ боле поновити и ѡкрѣпити и ѡстановити. И за то да е ва свидинѣ²⁵ вьсакомѢ маломѢ и голимомѢ²⁶ |7| ере²⁷ по [о]вемь²⁸ нашемь листѢ ѡ[дѣ] данась²⁹ наприѣда³⁰ до коли свиеть стои поновихь, ѡкрипихь и больше ѡстановитихь славнимь градомь ДѢбровникомь и с тогѡ³¹ |8| почтеними вастели (!) всакѢ почтенѢ лѢбавь и приганы и шбитѢ госпоцтво ми бити имь срьдчани и вирни пригатель до вика и нихь³² трьговце и лѢди и иманье |9| саблѢдати по свои мочи дрѣжави³³ и всѢди кѢди наша мощь море досеѣи и всакѢ тко нась слѢша да ихь саблѢда и шбарѢ ѡда всакое злобе и цете. |10| И ѡце³⁴ на ѡнѢи поль жѢпе Конавли, цѢто е било воеводе Сандала и тои все³⁵ даль и записаль градѢ ДѢбровникѢ и негѡ³⁶ вастелемь³⁷ (!) Ѣ вацинѢ |11| и Ѣ племенцинѢ³⁸ са всимь котаромь и ш лѢдами,³⁹ и то имь все потверѣдихь и ѡстановитихь до дни и до вика како имь е кралеѡство босанско и вель|12|можье потверѣдили такоѣе и таа воевода Радосавь потверѣдѣю нека се и таа нахоѣѢ Ѣ записеѣхь ѡ потверѣѣваньята⁴⁰ како и дрѢга рѢсажька г[оспо]да. |13| И всакое врьсте чловикѢ дѢбровачки и с иманьемь да е волань ходити по нашои дрѣжави слободно и ѡпеть походить са всимь без [з]а|14|баве⁴¹ како и вазда. И ако би била коѣа рѣчь или створѢ неприличань или недворань ка мни воеводи РадосавѢ или к моимь лѢдемь |15| ѡ[дѣ] ДѢбровника⁴²

²³ Миклошич: ш-ними.

²⁴ Стојановић: иѡце.

²⁵ Стојановић: свидине.

²⁶ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: голимомѢ.

²⁷ Карано-Твртковић: ере.

²⁸ Карано-Твртковић: повемь; Миклошич: п-о-вемь; Стојановић: по-вемь.

²⁹ Карано-Твртковић: ѡданась; Миклошич: ѡ-д-анась; Стојановић: ѡ-данась.

³⁰ Карано-Твртковић: наприѣда.

³¹ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: тогѡ.

³² Стојановић: нихь.

³³ Миклошич: дрѣжавии.

³⁴ Стојановић: иѡце.

³⁵ Миклошич: тои же. Делује да је писар најпре кренуо да пише слово ж које је потом преправио у в.

³⁶ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: негѡ.

³⁷ Карано-Твртковић: вастелемь.

³⁸ Миклошич: племенцинѢ.

³⁹ Миклошич: ш-лѢдами.

⁴⁰ Миклошич: ѡпотверѣѣваньята.

⁴¹ Карано-Твртковић: безабаве; Миклошич: бе-з-абаве; Стојановић: бе-забаве.

⁴² Карано-Твртковић: ѡДѢбровника; Стојановић: ѡ-ДѢбровника.

или w[дѣ] лѣди⁴³ неговихъ⁴⁴ wд(ь) оногаи⁴⁵ дне, wколе⁴⁶ потрѣбова г[оспо]днѣ Б(о)ѣ г[оспо]д[и]на воеводѣ Петра, а таа г[оспо]д[и]нѣ воевода Радосавѣ |16| постахъ ѿ госпоцствѣ, до прьвога Божиѣа рожьства Христова, все wстависмо и пѣстисмо, да се не ище и не пита до дни и до ви|17|ка. И на все више писанъ азъ г[оспо]д[и]нѣ воевода Радосавѣ с моими вастели (!) и са ближиками сими, ѿписать ихъ именемъ тко вѣдѣ, ро|18|тихъ се на светимъ еванѣлию Христовѣ и на часномъ Крижи Г[оспо]дни и въ .д. еванѣлисти⁴⁷ и въ .вѣ. светихъ врѣховнихъ ап|19|стола б(о)ихъ и въ .тѣи. светихъ wтаць, иже сѣтъ ва Никии, тако все више писано право и вирно хоѣемо сахрани|20|ти а ни ѿ чемъ не ѿкрѣнити до дни и до вика. Тко ли би ѿкрѣнилъ или потворѣлъ, да сѣ все клетви на немъ пале, и да е при|21|чесникъ Иѣди, кои прода сина Б[о]жьа на распетѣ, и да е клетъ г[оспо]д[и]номъ Б[о]гомъ и всеми светими ва вики вика. И за веѣе ви ро|22|ванѣе закономъ⁴⁸ под висѣтомъ печатѣю госпоцства ми повелихъ запечатити. Писа⁴⁹ се⁵⁰ лието рожьства Христова .ч. и .ѣ. |23| и .к. и прьво лието, писано м(ѣ)с(ѣ)ца апрѣла .к. и .д. данъ ѿ Борчѣ ѿ четвьртакъ по Юрьеви днѣви. И писа Блатко Марошь, днакъ надво|24|рни г[оспо]д[и]на воеводе Радосава.

Превод

+ Славни Боже, царе небесни, који својим божанством владаш и управљаш свом васељеном, ја смерни пред божанством ти раб Радосав, син и наследник славне успомене кнеза Павла Раденовића, божанству ти славу непрестано дајем јер си ме по својој слаткој милости удостојио и поставио да будем господин свим поседима мојих прародитеља. И будући, по Богу, у пуној власти осмотривши у срдачним тајанствима срца својега велико, нескривено али читавом свету објављено, слатко и веома срдачно поштовано пријатељство, које је увек и у свако време имао господин кнез Павле, родитељ ми, а потом господин ми и брат старији војвода Петар са славним

⁴³ Карано-Твртковић: wлѣди; Стојановић: w-лѣди.

⁴⁴ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: неговихъ.

⁴⁵ Карано-Твртковић: wоногаи.

⁴⁶ Миклошич, Стојановић: w-коле.

⁴⁷ Карано-Твртковић: еванѣлисти.

⁴⁸ Карано-Твртковић: законномъ.

⁴⁹ Карано-Твртковић: писанъ.

⁵⁰ Недостаје код Карано-Твртковића.

градом Дубровником и с његовом поштованом властелом, и они са њима, хтесмо и ми, господин војвода Радосав, по њиховом обичају да ону и онакву поштовану љубав пријатељство с њима још боље потврдимо, оснажимо и установимо. И стога да је на знање свакому малому и великому да по овом нашем листу, од данас убудуће, док свет постоји, потврдих, оснажих и још јаче установих са славним градом Дубровником и његовом уваженом властелом сваку поштовану љубав и пријатељство. И обећа господство ми да ћу им бити срдачни и верни пријатељ до века, и њихове трговце и људе и имовину чувати по свој мојој држави и свуда куда наша моћ може досећи. И свако ко нас слуша да их чува и пази од сваке злобе и штете. И још ону половину Жупе Конавли, што је била војводе Сандаља, који је дао и записао граду Дубровнику и његовој властели у баштину и у племенито са свим котаром и с људима, и то им све потврдих и установих до дана и до века како су им краљевство босанско и велможе потврдили, такође и ја, војвода Радосав, потврђујем, нека се и ја налазим у записима о потврђивању као и друга русашка господа. И сваке врсте човеку дубровачком, и с имовином, да је слободно ходити по нашој држави слободно и опет походити са свим, без задржавања као и увек. И ако је била нека реч или чин неприличан или неуљудан ка мени војводи Радосаву или ка мојим људима од Дубровника или од његових људи, од онога дана када узе господ Бог господина војводу Петра, а ја господин војвода Радосав постах владалац, па до првог Божића рођења Христова, све остависмо и пустисмо, да се не иште и не пита до дана и до века. И на све више писано, ја господин војвода Радосав, са својом властелом и са рођацима, који буду уписани именима, заклек се на Светом јеванђељу Христовом и на Часном крсту Господњем и у четири еванђелиста и у 12 светих врховних апостола божјих и у 318 светих отаца који су у Никеји, да ћемо све више писано право и верно сачувати и ни у чем нећемо окрњити до дана и до века. Ко ли би окрњио или потворио, да све клетве на њега падну и да је саучесник Јуди који прода Сина божја на распеће и да је клет од Господа Бога и од свих светих у век векова. И за већу веродостојност (наредих) висућим печатом господства ми повељу запечатити. Писа се лета рођења Христова 1421. лето, писано 24. дана месеца априла у Борчу у четвртак по Ђурђеву дану. А писа Влатко Марош, дијак дворски господина војводе Радосава.

Дипломатичке особености

Повеља војводе Радосава Павловића започиње симболичком инвокацијом, након које следи вербална инвокација, која је у овом облику својствена канцеларији војводе Радосава. Слична инвокација јавља се и у повељама војводе Радосава Дубровчанима из 1420. и 1423. године. Интересантно је да су ове три повеље писала три дијака: Чичоје Поповић, Влатко Марош и Остоја.⁵¹ Војвода Радосав у поменути три повеље своју власт везује искључиво за Бога, чија је воља била да наследи свог оца, кнеза Павла, и који га је поставио да влада поседима својих предака (*ја смерни пред божанством ти раб Радосав, син и наследник славне успомене кнеза Павла Раденовића, божанству ти славу непрестано дајем јер си ме по својој слаткој милости удостојио и поставио да будем господин свим поседима мојих прародитеља*). За разлику од Сандаља Хранића, војвода Радосав своје господство гради само на предачкој линији. Неколико година касније, у повељи из 1427. године, своју власт ће везивати и за босански русаг.⁵²

Интересантан детаљ код ове повеље представљају сведоци. Наиме, иако се војвода Радосав заклео са својом властелом и „ближикама“, формула сведока је изостала, јер њихова имена нису унета иако је то било предвиђено (*И на све више писано, ја господин војвода Радосав, са својом властелом и са блиским рођацима, који буду уписани именима, заклек се*). Можда је овде потребно напоменути да се у повељи издатој свега неколико месеци раније (3. новембра 1420) сведоци не помињу, већ се војвода Радосав сам заклиње да ће поштовати њене одредбе (*и на све више писано ја господин војвода Радосав заклек се*).⁵³

Карактеристично за повеље војводе Радосава јесте употреба речи „криж“, која се у босанским повељама јавља седам пута – обично се користи реч крст (јавља се 27 пута).⁵⁴ „Криж“ се помиње у пет Радослављевих повеља, укључујући и ову (1421, 1423, 1427, 1432,

⁵¹ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 319.

⁵² Исто, 387.

⁵³ С. Рудић, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљево уступање пола Конавоске жупе Дубровчанима, 1420, 3. новембар*, ГПБ 14 (2021) 107; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 443, 462.

⁵⁴ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 529.

1439).⁵⁵ Остале две исправе у којима се јавља „криж“ изашле су из канцеларија краљева Твртка II (1421) и Томаша (1444. године).⁵⁶

Свакако најинтригантнији детаљ повеље представља њена датација, односно датација преписа. Већ смо истакли да су оригинал и оверени препис различито датовани – препис са 22, а оригинал са 24. априлом, што је довело у забуну Карано-Твртковића и Миклошича. На повељи је јасно написан датум издавања – **Писа се лието рожьства Христова .ч. и .г. и .к. и прьво лието, писано м(ѣ)с(е)ца апрѣла .к. и .д. дань 8 Борч 8 четврѣтакъ по Юрьеви днєви.** (Писа се лета рођења Христова 1421. лето, писано 24. дана месеца априла у Борчу у четвртак по Ђурђеу дану). На овереном препису стоји да је настао **миесеца априла .к. и .б. дань.** Љубомир Стојановић у свом издању указао је на погрешан датум у препису и истакао да је 1421. године четвртак после Ђурђевдана био 24. априла. Међутим, додатан проблем приликом решавања овог питања представља и чињеница да је датум у оригиналу исправљен. Може се претпоставити да је била написана нека друга бројка која је касније преправљена у **д.** Чремошник је опрезно изнео претпоставку, за коју верујемо да је исправна, да је и у оригиналу првобитно стајала бројка **в** јер се она налази и у препису Никше Звијездића. Истакао је да је тешко могуће да два различита преписивача направе исту грешку, осим у случају да је Никша Звијездић преписивао са преписа а не са оригинала, што није искључено. На крају је закључио да се случај са различитим датумима не може потпуно објаснити.⁵⁷

Повељу је написао „Влатко Марош дијак дворски господина војводе Радосава“ (**Влатко Марошь, диѣкъ надворни г[оспо]д[и]на воєводе Радосава**). Израз дворски (надворни) дијак јавља се само још у повељи бана Твртка Стјепану Рајковићу из 1370–74. године – ову исправу је писао „дијак Дражеслав господина бана Твртка надворни“. Исти писар у повељи бана Твртка кнезу Влатку Вукославићу из 1353. године за себе каже да је „дијак господина бана Твртка надворни писац“.⁵⁸

⁵⁵ Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 576, 590, 604, 625, 640.

⁵⁶ Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 508; I–2, 117.

⁵⁷ Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 577; G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka. III. Humske povelje i pisma*, 91, нап. 23.

⁵⁸ Đ. Šurmin, *Hrvatski spomenici I (1100–1499)*, Zagreb 1898, 86; J. Мргич-Радојчић, *Повеља бана Твртка Котроманића којом потврђује баитинске поседе кнезу Влатку Вукославићу, Суха на Прозраци, 1353. године*, ССА 4 (2005) 101–

Просопографски подаци

Влатко Марош, дијак – ово је једина сачувана повеља коју је саставио. Пише доста елегантним брзописом, те се може претпоставити да је био школован.

102; С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици, XIV Дијак, Граматик, Нотар, Канцелар, Номик, Логотет*, Глас СКА 106 (1923) 68, 74; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 94.

Srdan Rudić

Institut d'Histoire

Belgrade

**CHARTRE DU DUC RADOSLAV PAVLOVIĆ CONFIRMANT
LA VENTE PAR SANDALJ DE LA MOITIÉ DE KONAVLI ET
CONFIRMANT L'AMITIÉ AVEC
LES HABITANTS DE DUBROVNIK**

Borač, le 24. avril 1421.

Résumé

L'article analyse la charte par laquelle le duc Radosav Pavlović, le 24. avril 1421. a confirmé aux habitants de Dubrovnik la moitié de la Comté de Konavli, que le duc Sandalj Hranić leur avait offerte en juin de l'année précédente. La charte représente une étape dans la résolution du problème de la vente de Konavli à Dubrovnik. Quelques mois plus tôt, début novembre 1420., le duc Radosav confirmait la vente par Sandalj de la moitié du Comté de Konavli et de la ville de Soko aux habitants de Dubrovnik. Bientôt, il y avait un problème pour résoudre ce problème, car à la demande du duc Radosav, qui a demandé leur protection, les Ottomans se sont impliqués également. L'excuse en a été trouvée dans la vente de la forteresse de Soko, qui a amené les possessions vassales bosniaques et turques entre les mains de Dubrovnik, un vassal hongrois. À la suite de cette ingérence, Sandalj Hranić a dû annuler le contrat avec Dubrovnik qui a été contraint de lui restituer sa part de Soko fin décembre. Début janvier 1421., les habitants de Dubrovnik se sont adressés au duc Radosav, lui ont rappelé l'ancienne amitié qu'ils entretenaient avec lui et ils ont fait remarquer qu'ils ne pouvaient pas croire qu'ils ne reconnaîtraient pas l'accord. Il convient de souligner que le duc Radosav protégeait ses intérêts par ces actions – il possédait la moitié de la ville de Soko et n'a pas confirmé la vente de sa moitié aux habitants de Dubrovnik. Bientôt, les relations entre Dubrovnik et le duc Radosav se sont améliorées ce qui a abouti à la délivrance de la charte faisant l'objet de cet article.

Mots-clés: Radosav Pavlović, Sandalj Hranić, Vlatko Maroš, Dubrovnik, Konavli, charte.